

УДК 7.01:730

Г. Г. Фесенко
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії і культурології
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ЕСТЕТИКА ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ МІСТА В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ СУБ'ЄКТА ТВОРЧОСТІ

Сучасні міста по мірі розвитку постіндустріального суспільства стикаються з питаннями: як на місці «кам'яних джунглів» спроекувати неантагоністичні агломерації міських кварталів, задовольнити інтереси їхніх мешканців не тільки щодо зручності, корисності, а й естетики урбанізованого середовища, як забезпечити атмосферу для розвитку творчого потенціалу всіх мешканців. Під впливом різних течій постмодерну відбувається пошук нових форм ревіталізації міст, актуалізувалася тенденція імплементації сучасного мистецтва у відкриті міські простори [10].

Культурфілософія, розглядаючи ціннісно-сміслові аспекти міських просторів, актуалізує передусім вивчення не культурних об'єктів, а суб'єктів культури. Концептуальні рамки урбан-антропології охоплюють питання ролі людини в просторі міста як об'єкта, що змінюється під впливом міських культурних умов, так і активного суб'єкта, який своєю творчою діяльністю змінює навколишнє середовище.

На сьогодні актуальною стає ідея про необхідність засобами філософського дискурсу «розширити горизонт» розуміння феномена «людина творча». Через творчість людина привносить у місто власне сприйняття, розуміння того, як «бути», «існувати», «значити». Місто постає своєрідним способом творення культури, «окультурення простору».

«Творчі» дискурси міста набувають значимості не тільки на теоретико-методологічному рівні, а й у зв'язку з важливими практичними завданнями культурних трансформацій публічних просторів українських міст. Зокрема, відзначається естетична бідність публічних просторів індустріальних міст, соціальна «законсервованість» через використання їх майже як у радянські часи: переважно для певних санкціонованих владою типів громадської активності [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що питання естетики міського простору осмислювалося як на філософсько-теоретичному рівні, так і культурологічно-прикладному. Філософсько-естетичні ідеї М. Хайдеггера, висловлені в його роботі «Мистецтво та простір» [11], спонукають дослідників застосовувати концепт простору-топосу для окреслення творчої суб'єктивності в публічних просторах міста. А вже філософ мислить простір як «творення місць» і пропонує власну інтерпретацію ролі скульптури в трансформації простору: скульптура – тілесне втілення місць. М. Хайдеггер розглядає скульптуру й художній простір через «оволодіння» загальним об'єктивним простором. Така філософсько-естетична позиція підтримується й вітчизняними розмислами С. Кримського [3], Л. Левчук [5] та ін.

Утім спеціальних науково-практичних досліджень із творчості в публічному просторі міста існує небагато, частіше творчість розглядається в загальнофілософському контексті [1]. Н. Мусякєнко описує можливості публічного мистецтва в збереженні історико-культурного та паркового простору Києва [7], О. Куценко – особливості вуличного мистецтва Львова [4].

Заслугує на увагу дисертаційне дослідження З. Кайс, присвячене ролі графіті в семантичному просторі міста [2]. Звертається увага не те, що простір не може бути нейтральним: той, хто творить простір, змінює саме місце, крім того, значимим є й глядач цього місця. Варто зазначити, що європейський досвід трансформації публічних просторів узагалений в окремій колективній праці, головним редактором якої виступив британський дослідник міського дизайну Алі Маданіпур [13]. У ній публічні простори розглядаються як «місця зустрічі» політики й культури, соціального та індивідуального, інструментального й експресивного, а також пропонуються способи зміцнення публічних просторів

і міської культури загалом. Разом із тим поза увагою дослідників залишилися суттєві аспекти філософсько-естетичного підходу в розумінні публічних просторів міст, зокрема ідея про істинну творчість як приріст буття, а не звичайну його трансформацію.

Також важливими для дослідження стали розмисли практиків публік-арту, зокрема американської художниці Сюзан Лейсі, авторки есеїв про зміни в мистецьких стратегіях за останні десятиліття [12]. Її розмисли торкаються проблеми відносин між мистецтвом і «соціальним втручанням», бар'єрів між високим і «народним» мистецтвом. Авторка виступає за зміщення мистецьких кордонів і вихід у громадський простір.

У результаті проведеного джерелознавчого огляду з'ясовано, що, незважаючи на певний дослідницький інтерес до питань творчості, багато аспектів залишаються невисвітленими. Актуальними залишаються філософсько-антропологічні пошуки «культурних кодів» міст, теоретичне підґрунтя яких складається «на межі» естетичного судження, філософської антропології, критики культури, філософії присутності. Попри потужний інтерес різних дисциплін до питань творчості, у сучасній культурній урбаністиці бракує інструментарію для осмислення творчих виявів суб'єкта в просторі міста.

Метою дослідження є філософсько-антропологічний аналіз феномена творчості на матеріалі публічних просторів міста.

Для її досягнення пропонується розв'язати такі завдання: по-перше, висвітлити філософсько-антропологічний контекст феномена творчості міста; по-друге, дослідити особливості суб'єктів творчості публічних міських просторів.

Філософські уявлення про творчість як спосіб існування, спосіб розкриття сутності людини розвиваються разом з історією європейської філософської думки. Найважливіші принципи творчості, викладені в ученнях Платона, Горация, Цицерона, Демокрита, спонукали до подальшого їх осмислення [5]. Кожна світоглядна система та філософська теорія виробила власний унікальний погляд на місце творчості в просторі людського, визначаючи три основні питання у творчості: місце й функція того, хто творить (суб'єкт творчості), того, що твориться (творіння), і в який спосіб процес творчості відбувається [1, с. 2].

Часто люди сприймають міське середовище як «сірі вулиці», що є частиною їхніх повсякденних маршрутів на роботу й додому. У містах є «порожні місця», які для перехожих залишаються незрозумілими. Утім сучасні вимоги до міста як креативного спонукають до активної трансформації міських територій і так, щоб утворювати середовище для інноваційної активності мешканців. Оскільки загальновідомо, що творчий режим мислення потребує відкритості ментального простору, то серед чинників, здатних істотно підвищити творчий потенціал людей, є креативне середовище. Саме тому сьогодні здійснюються різноманітні проекти щодо утворення нової топографії міста для мешканців-суб'єктів творчості.

Потреба в самоактуалізації посідає найвищий рівень у ціннісній шкалі постіндустріального міста, формуючи креативну спільноту [10]. Публічний простір креативного міста має бути не лише безпечним і забезпечувати «повсякденну впевненість», а й здатним підтримувати культурно-творчу діяльність мешканців/нок. Своєрідним аналітичним інструментом, що дає змогу критично висловлюватися про місто, трансформувати його, долати відчуженість, зрушувати граничні межі просторів, є публічне мистецтво. Публік-арт стає не просто «мистецтвом у місті», а інструментом розвитку самосвідомості містян щодо їхніх цілей і цінностей.

Залежно від того, який нас цікавить «масштаб присутності» креативного суб'єкта, може змінюватися фокус локалізації під час опусу публічних просторів міста. У такій ситуації стають цінними «втручання» художника в простір і його здібності до творчого перетворення міського простору. Творчість постає простором презентації себе, місцем звучання свого голосу. Водночас художники намагаються здійснювати ревіталізацію публічних просторів, орієнтуючись на врахування просторових інтересів мешканців. Митці шукають оригінальні дизайн-рішення для перетворення щоденних життєвих практик міського життя.

У такій ситуації значення публічного мистецтва виходить за межі «чистої» естетики. У просторі вулиць як спільному середовищі містян вибудовуються зв'язки з іншими, із соціумом. І вуличне мистецтво стає одним із каналів комунікації. Публічне мистецтво «оживляє» такі місця та спонукає перехожих до активності [8].

І в результаті знайомий простір мешканці сприймають по-новому, він «оживає». Форми включення художника в публічний простір міста різноманітні, найпершою серед них є вулична скульптура. У такій формі, по суті, відбувалося монументальне й публічне визнання творів у широкому діапазоні, від митців класичного мистецтва (укрупнення відомих творів Мікеланджело, П. Пікассо та ін.) до анонімних художників-постмодерністів [12]. Актуалізується «ефект присутності», співпричетність містян до естетизованого середовища.

Публічні простори покликані об'єднувати людей, зокрема вони стають місцями зустрічей для тих, чий «життєвий маршрут» по-іншому ніяк не перетинаються. У сучасну епоху, коли залишається сегрегація міських районів і розшарованість робочих місць, публічні простори можуть долати соціальну ізоляцію містян. Відкриті громадські простори можуть слугувати своєрідними форумами, де люди різного віку, походження, доходів взаємодіють між собою. Ці «міські салони» не тільки пропонують рівний доступ для відпочинку та перепочинку, а й забезпечують життєздатність міст загалом [13].

Арт-митці сповідують рухливий дизайн із первинним наміром повернути просторову зацікавленість містян. Подібні арт-проекти являють собою живу скульптуру, що складається з людей, зайнятих у їхній діяльності. У такій урбан-антропологічній перспективі містяни постають у ролі як суб'єктів, так і об'єктів творчості.

Публічне мистецтво вирішує завдання творчої трансформації одноманітних міських просторів за рахунок використання широкого спектру художніх практик, від традиційного монументального мистецтва до новітніх, актуальних, нефігуративних форм. Часто вуличне мистецтво поживляє міське середовище за рахунок монументальних розписів (муралів). Художники керуються «параметрами» свого художнього самовираження, спираючись, наприклад, на «уявлення про прекрасне» місцевих мешканців, уявні етичні межі, інтелектуальний рівень аудиторії тощо. Переважно ці яскраві масштабні роботи несуть радість і добро, вони деполітизовані, проте, на думку О. Куценка, у них «відчувається якась регламентація і самоцензура художника» [4].

Варто зазначити, що однією з особливостей стріт-арту є те, що кожен мешканець міста є потенційним вуличним художником і має право на власне висловлення. Вихідна теза про те, що творчість стосується насамперед права на суб'єктність, права висловлення, отримує подальший розвиток в естетико-філософській думці. У тому числі висуваються ідеї про розділення концепцій творчості на «позитивні» (такі, що «додають буття») й «негативні» (такі, що «віднімають буття») [1, с. 8]. Ці ідеї набувають своєрідного контексту в оцінці мистецтва графіті. Тоді, як графітісти сприймають свою практику як спосіб перетворення суспільного простору й відкрити демонстрацію своїх «творів», їхні опоненти вважають графіті актом вандалізму, що спричиняє значні матеріальні витрати на відновлення ушкодженого майна. Одним із найпоширеніших різновидів стріт-арту є теги – своєрідні підписи, які автори залишають на будівлях, сті-

нах, в електричках, аби в такий спосіб заявити про себе. Заявляючи про своє існування, залишаючи слід у спільному просторі вулиці, стріт-артист ніби захоплює територію. Візуально велика кількість написів спреем, надлишок кольорів роблять вулицю бруднішою. Так стріт-артисти впливають на спільну територію соціуму, змінюючи межі зони комфорту місцевих мешканців. І, відповідно, це викликає супротивний рух: боротьбу з художнім вандалізмом [1; 8].

Деякі дослідники називають розповсюдження графіті в містах барометром занепаду громадянськості, «візуальним забрудненням», деякі вбачають у практиці графіті прелюдію до радикальніших відкритих дій. Практики графіті дають містянам змогу включитися в комунікаційний процес і здійснити переосмислення цінності продуктів графіті, подолання вандалістичних виявів. Так, О. Куценка наводить приклад, як графіті стають простором для діалогу у Львові (напис «Слава Україні, тільки слава» було виправлено іншим автором на «Слава Україні, тільки слава») [4]. У цьому прикладі очевидно, що перший автор посунув чийсь межі переконань. І ця переписка не є боротьбою за реальну територію конкретної вулиці, це боротьба за свободу думки.

Варто також звернути увагу на таку функцію публічного мистецтва, як «соціальне втручання». Історики сучасного мистецтва зазначають, що художники стали брати активну участь у громадянській діяльності з 1970-х років, з'явилися «нові жанри публічного мистецтва»: контекстне мистецтво, реляційне мистецтво, мистецтво участі, діалогічне мистецтво тощо. Замість метафоричного обговорення соціальних питань, як це робили попередні жанри публічного мистецтва, арт-исти, що практикують «нові жанри», фокусуються на розширенні прав і можливостей маргінальних груп. Це мистецтво інтерактивне, яке залучає різні аудиторії та підключається до політики ідентичності й громадянської активності (community-based art).

Поєднання політики та естетики змінює граничні межі, що відокремлювали високе мистецтво від участі публіки. Зокрема, з'являється феміністська концепція мистецтва, завдяки художниці С'юзен Лейсі [12]. Вона досліджувала повсякдення жінок із врахуванням характеристик раси, етносу, статі, віку, майнового стану та досвіду насилля.

Презентуючи жіночу суб'єктивність як іншу щодо чоловічого типу суб'єктивації в культурі, феміністське публічне мистецтво торкається питань створення місць «присутності» жінки. Фемінна тілесність рефлексується через прорив установлені маскуліної гегемонії в публічному просторі міста. Цікавим прикладом екстатичного виходу фемінного в публічний простір міста була інсталяція Паскаль Мартін Тау, присвячена жінкам Донбасу, у вигляді гігантської помади, що увінчувала заводську трубу. Автор інсталяції привніс у символічний простір міста ідею про роль українських жінок у відродженні міст після Другої світової війни.

Зрозуміло, що мова йде і про можливі форми врахування жіночого досвіду у творенні міського простору. Феміністки наголошують, що, крім традиційного «жіночого простору турботи», актуальності набуває питання жіночої екстеріоризації на публічні простори. Просторові «претензії» жінок спрямовані як на трансформацію своїх «домашніх» просторових практик, так і модернізацію інших публічних просторів (традиційно чоловічих) через практики «привласнення» [9].

Важливим індикатором творчо-чутливого міста є просторова зацікавленість мешканок (поки що мало виявлена в українських мегаполісах), що виявляється в турботі не тільки про власну квартиру, будинок, а про й те, що зовні, за їхніми межами. Містяни мають широко використовувати художні практики, щоб робити місто привабливим. Це особливо важливо для українських міст, які отримали в спадок від радянського минулого «стерильну архітектуру», візуально бідне міське середовище. Важливо, щоб у сучасному міському дизайні був присутній і «жіночий голос», наприклад, через їх участь у художньому оформленні архітектурних об'єктів з метою реорганізації простору, збільшення його соціокультурної значимості, зняття візуального та психоемоційного напруження містян.

Досвід жінки, її повсякдення часто відтворюються в художніх практиках стріт-арту (в'язане графіті, зелений стріт-арт тощо). Наприклад, в Україні вуличне в'язання здобуло популярність у Луцьку. Завдяки техніці в'язання можна прикрасити як невеликі об'єкти (стовпці, ліхтарі), так і великі (мости, пам'ятники, автобуси). У межах зеленого стріт-арту виконується озеленення пустирів, занедбаних об'єктів, двори перетворюються на сади.

Паблік-арт «відвойовує» ментальний і фізичний простір для важливих висловлювань. Зокрема, авторки луцької ініціативи в'язаного графіті зазначають, що хочуть додати кольорів у життя Луцька та показати, наскільки простими можуть бути позитивні зміни. Вони прагнуть «зробити міські вулиці теплішими та яскравішими, прикрасити місця, які дарують радість і надихають» [9]. Такі форми творчого самовираження віднаходять міські простори, що стають «місцем звучання свого голосу».

Загалом паблік-арт практики мають антропологічну цінність не стільки через творення естетичного в місті, а завдяки моделям артикуляції «інших» голосів у публічній сфері шляхом художніх проєктів. Залежно від того, який нас цікавить «масштаб присутності» людини, може змінюватися фокус локалізації публічного простору. Важливим стає «ефект присутності», оскільки він передбачає співпричетність до цілого.

Також звертає на себе особливу увагу публічний простір, де художник поєднує політику й естетику. Подібні мистецькі інтервенції здійснюються в міському просторі без згоди влади. В історії українського паблік-арту з'явився свій Бенксі (Сергій Захаров), його відповідь на військовий конфлікт на Сході України – серія графіті в Донецьку, які висміювали бойовиків самопроголошеної ДНР [6]. Тут ми бачимо, що художник, пропонуючи свою відповідь на конфлікт, демонструє громадянську відповідальність за «інформаційне заповнення» спільного простору вулиці.

Публічне мистецтво через творчість пов'язане не тільки із простором свободи, а й із колективною пам'яттю. О. Куценко, описуючи стріт-артівський досвід Львова, відзначає мистецький факт, коли «на початку Майдану львівські райтери за власний кошт зафарбували стіну чорною фарбою і написали на ній «Україно, вставай!». У цьому випадку стіна відіграла роль трансляції настроїв мешканців, передання духу вулиці. А 26 лютого 2014 року стіна перетворилася на місце шани героїв Небесної Сотні. Новий напис виконаний українським шрифтом «Нарбут» у синьо-жовтих кольорах на чорному тлі, кожна літера складається із близько 40 прізвищ» [4]. Так мистецький простір свободи стріт-артистів трансформувалася в публічний простір пам'яті.

Знаковим для українців стало «місце зустрічі» мистецтва й політики – Євромайдан, що постав потужним, не тільки суспільно-політичним, а й творчим простором. Творчий досвід Майдану різноманітний за формами, серед характерних – «бриколажність», активне творче використання підручних матеріалів і уламків звичних міських об'єктів, найяскравішим символом якої була «Йолка» [8]. Майданівський громадсько-політичний паблік-арт не обмежувався фізичними об'єктами, а супроводжувався різноманітними перформансами під відкритим небом вуличних музикантів, акторів та ін. Через залучення громадян до мистецьких практик простір Майдану творив креативні способи ідеологічних висловлювань. Важливо, що Майдан став місцем зміни – свідомості, шкали цінностей і життєвої орієнтації.

Проведений філософсько-антропологічний аналіз творчого контексту публічних просторів міст засвідчив таке:

– по-перше, паблік-арт змінює відносини між художником і суспільством, між творчим змістом і аудиторією, зміщує акценти на користь якості творчого обміну з аудиторією, «доступності» мистецтва, його потенціалу в залученні широкого спільноти містیان;

– по-друге, у фокусі філософії суб'єкта творчості естетика публічних просторів постає як заклик до творчої актив-

ності людини, подолання пасивного розуміння свого місця в місті (у т. ч. як споживача культури, творчості, естетичного). У цьому сенсі містیان, долучаючись до мистецьких практик, «розширюють» життя в собі й за його індивідуальними межами, оживляючи міський простір;

– по-третє, естетизація урбан-просторів дає змогу висвітлювати значимі соціальні смисли: проблеми дискримінації в «праві на місто» (зокрема мистецтво стає способом соціального втручання в простір з метою подолання дискримінації за ознакою раси, статі, економічного статусу тощо), а також громадянсько-політичної відповідальності.

Естетика публічних просторів міста, на нашу думку, потребує подальшого поглибленого осмислення крізь призму «творчої присутності» людини. Перспективи подальших розвідок можуть бути пов'язані з розробкою вітчизняними філософами урбаністичної типології публічних просторів залежно від форм творчої суб'єктності. Включення до культурної урбаністики проблематики суб'єкта творчості надасть можливість містам формувати життєтворчі ідеї та відповідні культур-антропологічні координати міського буття. Також нагальними є вітчизняні експансії мистецтва в публічний простір українських міст з метою актуалізації культурної пам'яті й локальної історичної ідентичності.

Література

1. Білик Г.О. Суб'єкт творчості в дискурсивних трансформаціях (антропологічний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» / Г.О. Білик. – Х., 2014. – 18 с.
2. Кайс З.В. Соціальна семантика урбаністичного світу: символіка графіті : дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 / З.В. Кайс. – К., 2015. – 192 с.
3. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / С.Б. Кримський. – К. : Парапан, 2003. – 240 с.
4. Куценко О. Львівський стріт-арт: розширити територію свободи / О. Куценко // Українська правда. – 2016. – 14 січня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/01/14/206353/>.
5. Левчук Л.Т. «Творити світ зі своєї власної глибини...» / Л.Т. Левчук // Психологія творчості : [навчальний посібник]. – 2-ге вид., доп. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.
6. Мамченкова О. Бенксі з Донбасу: автор скандальних графіті на вулицях окупованого Донецька кидає виклик своїй малій батьківщині / О. Мамченкова // Новое время. – 2016. – 5 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/publications/benksi-z-donbasu-sergij-zaharov-avtor-skandalnih-grafiti-na-vulitsjah-okupovanogo-donetska-96392.html>.
7. Фесенко Н. Public art у просторі сучасного міста: Київська практика / Н. Мусієнко // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. – 2010. – Вип. 7. – С. 136–149.
8. Тищенко І. Майдан як вічна втрата і вічне повернення публічного простору / І. Тищенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mistosite.org.ua/uk/articles/yevromaidan-yak-v%D1%96chne-povernennya-publ%D1%96chnogo-prostoru>.
9. Фесенко Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі / Г. Фесенко // Гендерний журнал «Я». – 2015. – № 1 (37). – С. 4–6.
10. Фесенко Г. Креативні трансформації культурного ландшафту мегаполісів / Г. Фесенко // Наукові записки НаУКМА. – 2013 – Т. 140 : Теорія та історія культури. – С. 59–64.
11. Хайдеггер М. Искусство и пространство / М. Хайдеггер // Самосознание европейской культуры XX века: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе : сб. ст. – М. : Политиздат, 1991. – С. 95–99.
12. Lacy S. Leaving Art: Writings on Performance, Politics, and Publics, 1974–2007 / S. Lacy. – Duke University Press, 2010. – 424 pp.
13. Public space and the challenges of urban transformation in Europe / edited by Ali Madanipour, Sabine Knierbein, Aglae Degros. – London : Routledge, 2014. – 232 pp.

Анотація

Фесенко Г. Г. Эстетика публичного пространства города в контексте философии субъекта творчества. – Статья.

У статті досліджено особливості творчої присутності людини в урбанізованому просторі. Запропоновано філософсько-естетичну інтерпретацію міських просторів, а також зазначається, що для культурологічного розуміння естетики міста властивий особливий взаємозв'язок світу мистецтва й буття людини. Наголошується, що публік-арт змінює відносини між художником і суспільством, між творчим змістом і аудиторією, зміщує акценти на користь якості творчого обміну з аудиторією, «доступності» мистецтва, його потенціалу в залученні широкої спільноти містян. Окреслюються естетичні перспективи осмислення питання «права на місто» як права на власний голос за допомогою художніх форм публичного мистецтва (вулична скульптура, монументальний живопис, графіті тощо). Продемонстровано, що естетизація урбан-просторів дає змогу висвітлювати значимі соціальні смисли: проблеми дискримінації в «праві на місто» (зокрема мистецтво стає способом соціального втручання в простір з метою подолання дискримінації за ознакою раси, статі, економічного статусу тощо), а також громадянсько-політичної відповідальності.

Ключові слова: публічне мистецтво, міський дизайн, творчість, топос, мистецтво вулиці.

Аннотация

Фесенко Г. Г. Эстетика публичного пространства города в контексте философии субъекта творчества. – Статья.

В статье исследованы особенности творческого присутствия человека в урбанизированном пространстве. Предложена философско-эстетическая интерпретация городских пространств, а также отмечается, что для культурологического понимания эстетики города присуща особая взаимосвязь мира искусства и бытия человека. Акцентируется, что публік-арт меняет отношения между художником и обществом, между творческим содержанием и аудиторией, смещает акценты в пользу качества творческого обмена с аудиторией,

ей, «доступности» искусства, его потенциала в привлечении широкой общественности. Определяются эстетические перспективы осмысления вопроса о «праве на город» как праве на собственный голос с помощью художественных форм публичного искусства (уличная скульптура, монументальная живопись, граффити и др.). Продемонстрировано, что эстетизация урбан-пространств позволяет освещать значимые социальные смыслы: проблемы дискриминации в «праве на город» (в частности искусство становится способом социального вмешательства в пространство с целью преодоления дискриминации по признаку расы, пола, экономического статуса и т. п.), а также гражданско-политической ответственности.

Ключевые слова: публичное искусство, городской дизайн, творчество, топос, искусство улицы.

Summary

Fesenko G. G. The aesthetics of urban public space in the context of the philosophy of creativity subject. – Article.

The article provides the features of the creative presence of human in urban spaces. The philosophical and aesthetic interpretation of urban spaces is proposed, and it is noted that cultural understanding of the aesthetics of the city has a special interrelation of the art world and the human being. It is noted that public art changes the interrelation between the artist and society, creative content and audience and shifts the emphasis to the quality of the creative exchange with the audience, “accessibility” of art, its capacity to attract the general public. The aesthetic perspectives of understanding the issue of “right to the city” as a right to your own voice using artistic forms of public art (street sculpture, mural painting, graffiti, etc.) are determined. It has been demonstrated that the aesthetization of urban spaces allows to highlight important social meaning: the problem of discrimination in the “right to the city” (in particular, art becomes a way of social intervention in the area in order to overcome discrimination based on race, gender, economic status, etc.) as well as civil and political responsibility.

Key words: public art, urban design, creativity, topos, street art.

ЗМІСТ

С. В. Ківалов Привітальне слово	3
Л. В. Абызова, А. В. Кушнерева Этнотерриториальные конфликты в геополитических трансформациях современности.....	4
В. І. Аксьонова Патріотизм – феномен парадигми комунікативного суспільства	7
Р. Д. Алікберов До проблеми розуміння західної та східної ідентичності акторів глобалізаційних процесів	10
А. Ю. Ареф'єва Культурно-історичні темпоральності глобалізації культури	13
Р. В. Вязова, О. О. Убейволок Специфіка міжетнічних відносин на сучасному етапі суспільного розвитку	16
С. М. Гейко, Б. А. Кудін Можливості використання уяви як «манери» мислення у філософії Х. Уайта	20
Н. Годжатюрк Образ Хызыра как составная часть исторической памяти и национального самосознания.....	23
А. Н. Горохолинская К вопросу о семантике коня на иконах Георгия Победоносца	28
П. Г. Давидов Концепція навчання впродовж життя як засіб створення конкурентоспроможного ринку праці.....	31
М. І. Далекорей Місіонерство й катехізація в православній церкві: український контекст.....	36
Є. В. Дергачов Про взаємодоповнюваність норм моралі і права у філософії Томаса Гоббса.....	40
Ель Гуессаб Карім Арабські країни як центр впливу світових сил	44
О. В. Запорожченко Трансформації ідентичності в умовах інформаційної глобалізації	47
В. В. Завальнюк Філософські та соціологічні складники юридичної антропології	50
А. П. Зюганов Філософський аналіз сучасного соціокультурного простору.....	54
А. А. Ивакин Предпосылки и предтечи учения о ноосфере.....	58
Ю. В. Ковальчук Філософський аналіз категорії любові в екзистенційних візіях Світлани Алексієвич	62
В. М. Кольцов Методологічний інструментарій дослідження демократичного транзиту	65
С. К. Костючков Біополітична філософсько-освітня концепція: теоретико-методологічні основи і практичний аспект в умовах громадянського суспільства	68
Л. Ю. Крымчак Психолого-педагогическое сопровождение как вид деятельности социального педагога по адаптации учащихся-сирот к обучению	73
І. Ю. Легенький Феномен плюралізації нонконформного руху в полістилістиці музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть.....	76
І. А. Лукіяч Влада як феномен комунікації	79
И. И. Матюшина Смысл как системное образование	83
Б. К. Матюшко Євген де Роберті: науковість психології як епістемологічна проблема	87
Н. Х. Наджафова Работа в Азербайджане с детьми, оставшимися без попечения родителей	91
М. С. Назаренко Епістемологія мистецтва як галузь філософського знання.....	96

О. О. Наседкіна Казкова картина світу: український дискурс.....	99
О. Е. Никитченко Екуменічний рух у сучасній Україні	102
О. Ю. Поцюрко Проект конституції й українське питання в поглядах М. Драгоманова.....	106
К. В. Райхерт Артикуляція соціонима «отаку»	110
Т. В. Розова, В. В. Гайтан Пострадянський соціальний простір у форматі діалогу з провідними акторами глобалізації: філософсько-політичний аспект.....	115
Л. М. Романкова Глобалізація як детермінанта модернізаційних змін у системі виховання вищої професійної освіти.....	120
С. А. Скриль Вплив глобалізації на функціонування та розвиток політичних процесів у різних цивілізаційних системах	124
В. М. Слюсар Інтелігенція як об'єкт насилля: соціально-філософський аспект	127
Со Пюн Сун Роль гендерной социализации в формировании женского лидерства.....	131
А. А. Согорін Особливості використання методу контент-аналізу для дослідження реклами в друкованих засобах масової інформації.....	135
І. О. Солдатенко, А. В. Зінюк Медіаграмотність як складова інформаційної безпеки	138
Р. Р. Soloviy Virtue, character and community: the peculiarities of theological ethics of Stanley Hauerwas.....	141
О. В. Стівнець Соціально-філософські аспекти розвитку сучасної концепції інтелектуальної власності: українські та світові реалії	145
Н. О. Стратонова Антропология відеогри: соціокультурний аспект формування ідентичності	150
Л. Н. Сумарокова О диалогичности философии	153
Г. Г. Фесенко Естетика публічного простору міста в контексті філософії суб'єкта творчості.....	157
М. А. Халіман Релігійні конфлікти: світоглядний аспект	161
О. О. Хахалін Сучасний соціально-культурний паломницький дискурс	164
О. П. Хлистул Феномен аріїзму: український контекст	168
Л. В. Чорна Ідеал у колі розуміння філософської рефлексії	171
И. В. Шамша Время как прошлое в концепции истории Ж. Ле Гоффа	174
В. Е. Шедяков Мифотворчество в «умном обществе» как социальный процесс: основания и перспективы.....	177
С. О. Шкіль Ідеологічна оцінка російською православною церквою українських подій 2013–2015 років.....	182
Н. С. Шолуха Феноменологічні концепції оселі Ґастона Башляра й Еманюеля Левінаса	187
А. Т. Щедрин Проблема «естественное/искусственное» в контексте поисков внеземных цивилизаций: философско-методологические аспекты.....	190
Д. В. Яковлев Соціологія політичного вибору: контури теорії	194
С. В. Янковський Шляхи соціокультурного світотворення: між історією та «поверненням до світу»	198
І. В. Яремко Критика М. Малкея «стандартної концепції» науки й соціальне конструювання наукового знання	201

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Науково-практичний журнал

Випуск 10

Одеса
2016

У десятому номері журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології» розглядаються філософські питання буття людини в сучасних суспільствах. Автори піднімають традиційні для філософського дискурсу проблеми, обмірковують шляхи їх вирішення у сучасному українському суспільстві. Багато уваги приділено філософському осмисленню суспільства, буття, діалектики, свободи, релігії як традиційних предметів філософської рефлексії. У номері також подається соціологічне осмислення політичних і соціальних подій, об'єктивний, неупереджений соціологічний аналіз суспільної свідомості, соціологічне супроводження тих процесів, які відбуваються в країні. Автори розкривають й актуальні соціологічні візії принципів побудови сучасних суспільств, соціологічне осмислення освіти.

Матеріали, оприлюднені у десятому номері журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології», можуть бути корисними для науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів, а також для всіх тих, хто цікавиться філософськими та соціологічними проблемами сучасних суспільств.

Наукова рада:

Голова Ради – *С.В. Кивалов*, д-р юрид. наук, професор, академік НАПрН України, академік НАПН України (Одеса, Україна)
В.С. Бакіров – д-р соціол. наук, академік НАН України, член-кореспондент НАПН України, академік АН ВШ України (Харків, Україна)

А.Є. Конверський – д-р філос. наук, професор, академік НАН України (Київ, Україна)

О.С. Токовенко – д-р філос. наук, професор (Дніпропетровськ, Україна)

В.О. Туляков – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України (Одеса, Україна)

В.Ф. Цвях – д-р політ. наук, професор (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

М.В. Афанасєва – д-р юрид. наук, професор (Одеса, Україна)

К.М. Вітман – д-р політ. наук, професор (Одеса, Україна)

Е.А. Гансова – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

І.В. Голубович – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

О.М. Дікова-Фаворська – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

П. Длугош – д-р соціол. наук, професор (Ржешов, Польща)

В.М. Дрємін – д-р юрид. наук, професор (Одеса, Україна)

О.А. Івакін – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

Т.Г. Каменська – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

Н.В. Коваліско – д-р соціол. наук, професор (Львів, Україна)

П.В. Кутуєв – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

С.В. Куцєпал – д-р філос. наук, професор (Полтава, Україна)

С.А. Крилова – д-р філос. наук, професор (Київ, Україна)

О.В. Лісієнко – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

І.М. Меліков – д-р філос. наук, професор (Москва, Російська Федерація)

С. Мінева – д-р філософії, професор (Софія, Болгарія)

Д. Мірчев – д-р філос. наук, професор (Софія, Болгарія)

С.М. Наумкіна – д-р політ. наук, професор (Одеса, Україна)

В.М. Онищук – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

Т.В. Розова – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

Є.Л. Стрельцов – д-р юрид. наук, професор (Одеса, Україна)

Н.В. Хамітов – д-р філос. наук, професор (Київ, Україна)

В.В. Чепак – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

І.В. Шамша – канд. філос. наук (Одеса, Україна) – відповідальний секретар

І.В. Шапошникова – д-р соціол. наук, професор (Херсон, Україна)

С.А. Шудло – д-р соціол. наук, професор (Дрогобич, Україна)

Д.В. Яковлев – д-р політ. наук, професор (Одеса, Україна) – головний редактор

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 08.04.2016 р. (протокол № 5)

Науково-практичний журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» зареєстровано Державною реєстраційною службою України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 2082610626 Р від 25.06.2014 р.), внесено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філософських наук на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, відповідно до Наказу МОН України від 29.12.2014 р. № 1528 (додаток № 11)